

Máy Tháng Làm Lơ ...

Xe be ký sự

Trần Ngọc Hiếu

Gia đình bên Ngoại tôi có rất nhiều người đi theo nghề vận chuyển gỗ rừng, ngày trước gọi là dân “xe be”. Xe be là tên gọi chung, loại xe mà quân đội Mỹ và Saigon thải hồi loại bỏ, vì lỗi thời hoặc hư hỏng. Đầu tiên là loại GMC reo ba, tuy là xe Mỹ, nhưng nghe thợ máy nói bên trong máy của nó, lại có nhiều chi tiết phụ tùng của hãng Toyota (Nhật

Bổn)! Rồi đến đời Reo nhì! Reo ba sau này chỉ còn vài ba chiếc “dợi” cây cho mấy xưởng cưa xẻ gỗ ở Saigon. Còn đi cây rừng toàn Reo nhì máy 5 máy 7. Máy 5 chỉ còn một mớ ít, xe của tư nhân mờ mờ, chớ xe của mấy Cty nhà nước toàn chơi máy 7.

Xe be có ba loại.

1/ Xe cần cầu chữ A.

2/ Xe Cà Nông là loại xe 18 bánh, nhưng 8 bánh sau thay cho rờ mọt lại rời và ngắn gọn, nên khi không chở hàng, có thể câu nó bỏ lên thùng xe để di chuyển cho gọn. Khi chất lên xe, cái ống móc khoá rờ mọt chìa lên trời, trông giống như khẩu súng pháo binh, nên người ta gọi là xe “cà nông”, để phân biệt với loại xe thứ ba là xe thớt.

3/ Xe thớt cũng là loại xe 18 bánh, nhưng sắc-xi (chassis) thùng dài không chở lên được, dù nó cũng là loại thùng rời, ngoài ra nó còn có một tên gọi nữa là xe bàn, xe rờ mọt hay xe đầu kéo (nói theo người Bắc). loại xe này không tự chất gỗ lên được, mà phải nhờ các loại xe chuyên dùng khác chất, trong khi xe cần cầu chữ A và xe Cà Nông thì tự chất, bằng một trục quay mà dân trong nghề gọi là cái “trơi” (treuil).

Người đầu tiên theo nghề này bên Ngoại tôi là người em ruột thứ 11 của ông Ngoại, gọi là ông Một Lầu, lập nghiệp ở Biên Hoà, rồi ông Một dẫn dắt các con, cháu kêu bằng Bác, Chú, Cậu, Ông đi theo nghề xe be trong khi ông Ngoại tôi thì anh em ruột tới 13-14 người, con cháu đếm thì không xuể, mà quê tôi thời đó lúa chỉ trồng một mùa, nhà lại nằm trong vùng tự do oanh kích, nhiều nhà phải di dời vô áp chiến lược. Quân số con cháu bên ngoại tôi, theo nghề này chắc cũng gần một đại đội. Và trong số này có Cậu tôi là Ông Tư Hoàng, nếu ai ở vùng La Ngà hay có làm nghề gỗ ở Định Quán chắc biết về cậu tôi.

Ít có nghề nào ăn uống sung sướng, sang trọng bằng nghề xe be, nếu chở cây đường trường! Tức là chở cây mướn về cho các xưởng cưa hoặc bãi tập kết, ở mé cầu Đồng Nai để xả lan chở về các tỉnh miền Tây. Một ngày ăn uống không biết bao nhiêu lần, ăn toàn quán ăn ngon, ăn cơm phần, đồ ăn thừa mứa, hút thuốc toàn ba số 5. Uống bia lon 33. Rồi nhiều khi chủ cây dắt cả bầy đi bia bọt gác tay, gác chân, tăng hai, tăng ba tới bốn.

Nhưng khi cực khổ thì chưa có nghề nào cực hơn. Nhất là lúc “DỢI CÂY”: dợi cây tức là dời cây từ chỗ này sang qua chỗ khác, hay từ trong rừng ra tập trung ngoài lộ chính, để khi mưa dầm, chở về cảng Đồng Nai. Mùa nắng thì có cực cũng ít, phê nhất là vào mùa mưa đầu mùa. Tôi vô học nghề vào đầu mùa mưa năm 87-88 gì đó, những ngày đầu tiên thì chở cây ở Tân Phú, Định Quán, hết cây nên Cty dời lên Bù Đăng, Quảng Tín, Gia Nghĩa, Đaknong thời đó xe cần cầu chữ A đi QL14 có nhiều ổ voi, xe chạy qua nước bùn đồ ngộp gần tới thùng xe.

Sống ở Saigon ăn sáng trễ quen rồi, lên Gia Nghĩa 4-5 giờ sáng phải thức dậy nấu cơm, để ăn rồi vô rừng chở cây, mẹ bà nó, mấy ông kia ăn quen nên nuốt ào ào, tôi ráng nuốt chưa được nửa chén là muốn nhợn. Vô Đạo Nghĩa chở cây ra, hôm nào đầu xuôi đuôi lọt thì về đến nhà 12-13 giờ trưa bụng đói meo. Tôi nhớ kỳ đó lấy cây chất đầy xe khoảng 16-17 khối chạy được một đoạn thì, lún sinh đất đỏ, xe lật. Phải cột cáp lòi cây ra khỏi xe xong, rồi nối thêm cáp phụ để cột vô cây rừng lựa cây to chớ thôi nó ngã, mới dùng thể tự nâng xe đứng dậy chạy khỏi chỗ lầy. Xong kéo cáp lòi cây chất lên xe chạy tiếp. Phê nhất là kéo cáp nhớ tới là tôi rừng mình nổi gai ốc, sợi cáp gần bằng cườm tay, hai người lơ xe một người trên xe kéo chớ thôi nó rồi cáp thì tiêu, một người ở dưới đất thì cầm móc lòi đến khúc gỗ, để móc cột lòi chất lên xe. Người dưới đất thì dùng sức nhiều hơn người trên xe. Người trên xe thì đau thấy bà cổ, sợi cáp thép lâu ngày nó tua tua như bàn chải sắt, trời mát hay mưa thì còn đỡ, trời nắng chan chan, thì mỡ bò trong sợi cáp của Mỹ, nó tươm ra nóng thiếu

điều phỏng tay, hai bàn tay ngà ngọc đỏ hồng, trắng phau phau của tôi, chỗ thì phỏng rộp, chỗ kéo da non, những chỗ còn lại thì lấm chấm điểm như hạt é đen sì. Chưa chắc gì luyện Thiết sa chương bằng kéo cáp xe be.

Trời Đaknong đúng là khắc nghiệt hôm nay mưa 2 giờ chiều, là ngày mai mưa 3 giờ, ngày mốt 4 giờ... từ từ ồng mưa suốt từ từ luôn. Mấy hôm trời nắng chan chan thì, 15 giờ ra suối tắm lạnh cắt da, xuống suối tắm một chút hết hồn, khi cảm giác có cái giống gì rĩa khắp hai cặp chân, nước suối trong veo nhìn xuống thấy cá sặc, cá rô bí nó chu mỏ rĩa lông nhột mắc cười.

Trời mưa cực đủ thứ nhất là nấu cơm, nắng thì còn nấu củi vụn, lấy vỏ bìa cây tưới dầu diesel lên đốt nó chịu cháy là cháy luôn, còn trời mưa thì cứ tạt dầu vô bếp cho đến khi nào cơm chín thì thôi, thành ra ăn cơm có phảng phất mùi dầu. Ở Đaknong 3-4 tháng chỉ duy nhất ăn được một lần thịt Cheo xào lẫn, do người Thượng bán một cục chà bá mà nó nói 1 kg, Nhiều khi hết đồ ăn, ngóng mòn con mắt, mà thấy có ai bán miếng thịt rừng nào đâu, dù chung quanh rừng xanh bao trùm, bao la bát ngát! Nếu có cân chắc là trên 3kg. Người dân tộc thiểu số bán đồ thì thôi đừng thắc mắc, vì khi thắc mắc họ giải thích xong chỉ biết lắc đầu cười thương cảm cho sự thật thà, chất phác. Thí dụ 1 kg thịt Cheo là 30 ngàn, thì một kg thịt Bò lại là 50 ngàn, họ giải thích Cheo không nuôi nên không tốn kém phải bán rẻ, còn Bò thì nuôi cực lại canh giữ nên phải bán mắc hơn thịt Cheo! Không mua được cá mắm nên phần nhiều là ăn khô do Cty từ dưới Rạch Sỏi Kiên Giang mang lên tiếp tế. Thời gian đó, ngay cả muốn nấu canh chua mà mua cũng không có đủ gia vị. Thịt heo miệt Đaknong tôi không ăn được vì lớp mỡ vàng khè, nghe nói là nuôi heo toàn là cho ăn bí đỏ.

Ban đêm tôi nằm ngủ trên ca bin xe nó lạnh thấu trời đất lớp áo vải, lớp áo nhà binh rồi áo gió. Quần tây mặc 2 cái, một cái tuột xuống lấy thun cột túm ống quần thay vớ. Lạnh quá thì nằm khoanh tròn lại như con chó, mỗi quả ngay chân ra thì nó lạnh. Minh mẫy nó rêm như bị ai vằn ê ảm cả, đúng là khí hậu cao nguyên kỳ cục, ngày trời mưa thì ban đêm mát, ngày mà nắng thì đêm đó lạnh teo trym.

Trên đường về SG định ghé Bù Đăng chờ đợi cây kiểem tiền cà phê, hôm đó hơn 10 giờ trưa, trời nắng chan chan không có một ngọn gió, dừng lại ngay chỗ cây dâu rừng trái chín, nếu hái hết cây chắc vài xe ba bánh, anh tôi đưng mạnh cái cần xe trước, dâu rụng quá trời, xuống đất lượm một mớ ăn thử, nó chua thiếu điều té đá. Đi lòng vòng dưới đất dâu chừng 5-10 phút thì nghe rào rào tưởng trời giông ngó lên trời thấy lá cây im lìm không nhúc nhích, ngạc nhiên ngó xuống đất thì ôi thôi quá trời con vắt, mập hơn cây tầm tre một chút, bò như con sâu đo, lúc nhúc không biết bao nhiêu mà kể xiết, tôi hết hồn nhảy phót lên xe, mà nổi da gà. Vì nghe kể là, rặng con vắt cắn hút máu mình, gỡ nó ra sẽ bị làm ghẻ, mài ghẻ lành miệng cạy 3 lần mới hết độc.

Sau đó qua Tân Tiến, Lộc Ninh chờ gỗ Miên một thời gian là rừng đóng cửa, thời gian ở Tân Tiến ăn lươn cá trê, cá lóc, cá rô suối quá trời. Cá suối thân mình ốm nhom, cái đầu thì chà bá đen thui, trong khi cá sông thì trắng, lươn cũng vậy cụt ngūn chớ không dài, thời gian này kho cá với tiêu xanh (hái tại rẫy người dân cho) ăn rất ngon thơm mà bùi quá đã. Nghề kho cá tôi thực tập tại nơi này.

Kể lại một chút về bàn tay lơ xe be, trên đường về Saigon chờ cây cho anh Hoàng Cửu Long, một hôm ồng dẫn mưòi mấy người, là lơ tài xế mấy chiếc xe chờ cây cho ồng, đi uống bia đèn mờ ở một quán bia gần ngã tư Bình Phước, hướng vô Saigon thì cách ngã tư không quá 100m, bia ngà ngà mấy ồng nổi hứng, rờ tới đâu là mấy em kêu trời đến đó, chịu gì thấu, nó còn hơn cả trái chôm chôm. Rờ tới đâu là rêm tới đó.

Sau đợt gỗ Miên ở Tân Tiến tui giải nghệ. Đến năm 96-97 ông Anh ké, thằng em con dòng sau của ba tui, thằng cháu kêu bằng chú cũng sang Lào làm mấy năm, bán xe luôn bên Lào ôm tiền về quê lổ sặc máu... Gia đình tui đoạn tuyệt với nghề xe be từ dạo ấy.

Có nhiều người theo nghề gỗ của cải quá nhiều, giàu nứt vách đổ tường sau cùng cũng trắng tay. Không bị này cũng bị kia, của thiên trả địa, cũng như những người đi biển, biển êm an toàn thì không có cá, muốn trúng thì canh biển động ra khơi, giông bão khó lường như cơn bão số 5 dạo nào, long vương đã cướp đi biết bao nhiêu, là tài sản sinh mạng của ngư dân, rồi thêm nạn hải tặc, rồi các nước quanh mình lũng bắt, khi hành nghề giữa biển cả mênh mông, biết đâu là lẩn ranh hải phận của nước bạn, hay nước mình. Bởi vậy người xưa đã từng ngậm ngùi thốt lên câu **NHẤT PHÁ SƠN LÂM, NHỊ ĐÂM HÀ BÁ** là như thế đó!

Trần Ngọc Hiếu